

Starševska odgovornost - Belgija

KAZALO

- 1 Kaj dejansko pomeni pravni izraz „starševska odgovornost“? Kakšne so pravice in obveznosti nosilca starševske odgovornosti?
- 2 Kdo je ponavadi nosilec starševske odgovornosti do otroka?
- 3 Ali je mogoče za izvrševanje starševske odgovornosti določiti drugo osebo, če starši tega nočejo ali ne želijo?
- 4 Kako se ureja vprašanje starševske odgovornosti, če se starša razvežeta ali razideta?
- 5 Katere formalnosti morata starša spoštovati pri sklenitvi sporazuma o starševski odgovornosti, da je ta sporazum pravno zavezujoč?
- 6 Katera alternativna sredstva so za reševanje spora zunaj sodišča na voljo staršem, kadar se ti ne morejo sporazumeti o starševski odgovornosti?
- 7 O katerih vprašanjih v zvezi z otrokom lahko odloča sodnik, če starša zadevo predložita sodišču?
- 8 Če sodišče odloči, da ima eden od staršev izključno pravico do varstva in vzgoje otroka, ali to pomeni, da odloča o vsem v zvezi z otrokom brez predhodnega posvetovanja z drugim od staršev?
- 9 Če sodišče odloči, da imata starša skupno pravico do varstva in vzgoje otroka, kaj to pomeni v praksi?
- 10 Pri katerem sodišču ali organu je treba vložiti vlogo v zvezi s starševsko odgovornostjo? Katere formalnosti je treba upoštevati in katere dokumente je treba priložiti k vlogi?
- 11 Kateri postopek se pri tem uporablja? Ali je na voljo skrajšani postopek?
- 12 Ali je mogoče dobiti pravno pomoč za kritje stroškov postopka?
- 13 Ali je mogoče vložiti pritožbo zoper odločbo o starševski odgovornosti?
- 14 V nekaterih primerih je morda treba pri sodišču ali drugem organu vložiti zahtevek za izvršitev odločbe o starševski odgovornosti. Kateri postopek se pri tem uporablja?
- 15 Kaj je treba storiti, da se odločba o starševski odgovornosti, ki jo izda sodišče v drugi državi članici, prizna in izvrši v tej državi članici?
- 16 Na katero Sodišče v tej državi članici je treba vložiti zahtevek za izpodbijanje priznanja odločbe o starševski odgovornosti, ki jo je izdalo sodišče v drugi državi članici? Kateri postopek se uporablja v teh primerih?
- 17 Katero pravo se uporablja v postopku o starševski odgovornosti, če otrok ali stranki ne prebivata v tej državi članici ali imata različno državljanstvo?

1 Kaj dejansko pomeni pravni izraz „starševska odgovornost“? Kakšne so pravice in obveznosti nosilca starševske odgovornosti?

Roditeljska pravica je pravni mehanizem varstva in zastopanja otroka, in sicer do njegove polnoletnosti ali osamosvojitve. Nanaša se na otrokovo osebnost in premoženje. Urejena je s členi od 371 do 387b in 203 civilnega zakonika (*Code civil*).

Roditeljsko pravico polnopravno izvršujejo otrokovi pravni starši, tj. osebe, ki se po zakonu štejejo za take starše zaradi očetovske, materinske ali somaterinske vezi na podlagi krvnega sorodstva, posvojitve ali zakona. Biološki starši, ki niso pravno priznani kot zakoniti starši, nimajo roditeljske pravice.

Oče in mati izvršujeta roditeljsko pravico v zvezi s svojim otrokom do njegove polnoletnosti (18 let) ali osamosvojitve. Za odločitve v zvezi z nastanitvijo, preživljanjem, zdravjem, nadzorom, vzgojo in izobraževanjem, usposabljanjem ali razvojem otroka so odgovorni starši (člen 203 civilnega zakonika).

Med različna pooblastila v okviru roditeljske pravice spadajo avtoriteta nad osebnostjo otroka, upravljanje njegovega premoženja in nekatere posebne pravice staršev. Avtoriteta nad osebnostjo otroka se deli na „pravico do varstva in vzgoje“, ki zajema „življenje“ z otrokom (tj. skrb za otroka, nadzor nad njim in sprejemanje odločitev o vzgoji, povezanih s skupnim življenjem z otrokom), ter pravico do vzgoje in izobraževanja (ki zajema sprejemanje odločitev, povezanih z otrokovim preživljanjem, vzgojo in izobraževanjem ter usposabljanjem). Kar zadeva upravljanje otrokovega premoženja, je mogoče razlikovati med pravico do upravljanja otrokovega premoženja in pravico do pravnega uživanja tega premoženja. Posebne pravice se nanašajo na pooblastila staršev v zvezi s sklenitvijo zakonske zveze, posvojitvijo in osamosvojitvijo otroka.

2 Kdo je ponavadi nosilec starševske odgovornosti do otroka?

Roditeljsko pravico v zvezi z mladoletnim otrokom običajno izvršujeta oba starša skupaj. Ne glede na to, ali živita skupaj ali ne in ali sta poročena ali ne, skupaj (eden in drugi) izvršujeta različne posebne pravice v okviru roditeljske pravice, če je ugotovljena sorodstvena vez otroka z obema (člena 373 in 374 civilnega zakonika).

Če sorodstvena vez ni ugotovljena v zvezi z očetom oziroma materjo ali če je eden od njiju mrtev, odsoten ali ne more izraziti svoje volje, drugi sam izvršuje roditeljsko pravico.

V zvezi s tretjimi osebami (ki ravnajo v dobri veri) se šteje, da eden od staršev ravnata s soglasjem drugega, kadar sam opravi dejanje na podlagi roditeljske pravice (člen 373 civilnega zakonika).

Če se starša ne moreta dogovoriti o ureditvi nastanitve otroka, pomembnih odločitvah v zvezi z njegovim zdravjem, vzgojo in izobraževanjem, usposabljanjem, prostim časom ter verski ali filozofski usmeritvi ali če se ta dogovor zdi v nasprotju z otrokovo koristjo, lahko družinsko sodišče (*tribunal de la famille*) enemu od staršev dodeli izključno izvrševanje roditeljske pravice.

V takem primeru drugi starš v skladu z opredeljenimi praktičnimi podrobnostmi ohrani (1) pravico do nadzora, tj. ima pravico biti obveščen o otrokovem stanju in se obrniti na pristojno družinsko sodišče, če meni, da drugi starš ne deluje v skladu z otrokovo koristjo, ter (2) pravico do osebnih stikov z otrokom. Ti stiki se lahko zavrnejo samo iz zelo resnih razlogov (člen 374 civilnega zakonika).

3 Ali je mogoče za izvrševanje starševske odgovornosti določiti drugo osebo, če starši tega nočejo ali ne želijo?

Če ni niti očeta niti matere, ki bi izvrševala roditeljsko pravico, je treba določiti skrbništvo (člen 375 civilnega zakonika).

4 Kako se ureja vprašanje starševske odgovornosti, če se starša razvežeta ali razideta?

Prenehanje življenjske skupnosti ali razveza zakonske zveze staršev načeloma ne vpliva na pravila o izvrševanju roditeljske pravice. Pravno načelo je, da oba starša skupaj izvršujeta roditeljsko pravico (glej točko 2). To pomeni, da vsak od njiju izvršuje in bo še naprej izvrševal pooblastila v okviru roditeljske pravice ter da nobeden od njiju ne more sam sprejeti odločitev, ki bi ovirala izvrševanje posebnih pravic drugega starša, ampak mora pridobiti soglasje drugega starša, sicer ne sme ukrepati. Vendar pa bo na primer glede nastanitve otroka tisti od staršev, pri katerem je otrok, sprejemal trenutne odločitve v zvezi z dnevnim urnikom, oliko itd.

Starša se lahko dogovorita o praktičnih podrobnostih izvrševanja roditeljske pravice, pri čemer morata upoštevati otrokovo korist.

V nasprotnem primeru se je treba obrniti na družinsko sodišče. To lahko odloči, da se enemu od staršev dodeli izključno izvrševanje roditeljske pravice (glej točko 2).

Določiti je treba praktične podrobnosti glede otrokove nastanitve, kraja, kjer je vpisan v register prebivalstva, in glede tega, kako starša prispevata k njegovemu preživljanju, vzgoji in izobraževanju ter usposabljanju.

5 Katere formalnosti morata starša spoštovati pri sklenitvi sporazuma o starševski odgovornosti, da je ta sporazum pravno zavezujoč?

Staršema se ni treba obrniti na družinsko sodišče, ampak lahko skleneta zasebni sporazum, s katerim uredita vprašanje roditeljske pravice v zvezi z otrokom. Za pomoč pri tem se lahko kadar koli, tudi med postopkom, obrneta na pooblaščenega mediatorja, ki je usposobljen za tovrstne zadeve (odvetnik, notar ali drug pooblaščen mediator (člen 1730 sodnega zakonika (*Code judiciaire*))).

Če želita omogočiti, da se ta odločitev po potrebi izvrši, morata ta sporazum predložiti pristojnemu družinskemu sodišču, ki preuči, ali je upoštevana otrokova korist.

V primeru razveze zakonske zveze zaradi nepopravljive nevzdržnosti (glej informativni list „Razveza zakonske zveze – Belgija“) lahko starša kadar koli med postopkom prosita družinsko sodišče, da potrdi sporazum o začasnih ukrepih v zvezi z otroki. Sodnik lahko potrditev zavrne, če je ta sporazum v nasprotju s koristjo otrok.

V primeru sporazumne razveze zakonske zveze (glej informativni list „Razveza zakonske zveze – Belgija“) morata stranki v sporazumih, sklenjenih pred razvezo zakonske zveze, navesti ukrepe v zvezi z roditeljsko pravico (izvrševanje roditeljske pravice, pravica do osebnih stikov, upravljanje otrokovega premoženja) in praktične podrobnosti v zvezi s prispevkom vsakega od staršev k otrokovemu preživljanju, vzgoji in izobraževanju, zdravju, usposabljanju in razvoju med postopkom za razvezo zakonske zveze in po njem. Državni tožilec izda mnenje in družinsko sodišče lahko črta ali spremeni določbe, ki so v nasprotju s koristjo mladoletnih otrok. Družinsko sodišče odobri razvezo zakonske zveze in potrdi sporazume v zvezi z mladoletnimi otroki.

6 Katera alternativna sredstva so za reševanje spora zunaj sodišča na voljo staršem, kadar se ti ne morejo sporazumeti o starševski odgovornosti?

Ko stranki vložita zahtevo, ju sodni tajnik seznaniti z možnostjo uporabe mediacije, sprave ali katerega koli drugega načina sporazumnega reševanja sporov (člen 1253b/1 sodnega zakonika). Poleg tega lahko sodnik strankama kadar koli predlaga, naj razmisli o možnosti sprave ali mediacije, in, če se stranki strinjata, zadevo odloži, da lahko stranki razmisli o možnosti sklenitve sporazumov ali rešitve zadeve z mediacijo, ali pa zadevo predloži oddelku za sporazumno reševanje sporov (člen 1253b/3 sodnega zakonika).

Če se stranki sporazumeta, sodišče ta sporazum potrdi, če ni v očitnem nasprotju z otrokovo koristjo (člen 1253b/2 sodnega zakonika).

Poleg tega lahko vsaka stranka predlaga uporabo mediacije neodvisno od kakršnega koli sodnega postopka (člen 1730 sodnega zakonika). Tudi sporazum, ki ga doseže pooblaščen mediator, se lahko potrdi pod zgoraj navedenimi pogoji.

Nazadnje, stranki se lahko kadar koli posvetujeta s strokovnjaki (socialni delavec, psiholog, pedopsihiater), da bi pridobili strokovno mnenje, ali pa predlagata, da se v okviru sodnega postopka postavi izvedenec. V okviru zgoraj navedenega postopka lahko državni tožilec socialno službo zaprosi za informacije o otrocih, družinsko sodišče pa upošteva mnenje, ki ga izrazijo otroci (člen 1253b/6 sodnega zakonika).

7 O katerih vprašanjih v zvezi z otrokom lahko odloča sodnik, če starša zadevo predložita sodišču?

Če se starša ne sporazumeta ali se sporazumeta samo delno ali če je sporazum v nasprotju z otrokovo koristjo, o izvrševanju roditeljske pravice odloči družinsko sodišče, pri čemer upošteva želje staršev, otroka, če je dovolj star, da izrazi tako željo, razmere in okoliščine zadeve. Med vprašanji, predloženimi sodišču, so:

- skupno ali izključno izvrševanje roditeljske pravice (glej točko 2);
- kraj, v katerem je otrok primarno vpisan v registre prebivalstva (= njegovo stalno prebivališče);
- praktične podrobnosti glede njegove nastanitve (ob neobstoju sporazuma in v primeru skupne roditeljske pravice je zaželeno izmenično bivanje pri vsakem od staršev, če to zahteva vsaj eden od njiju. Če to ni najprimernejša rešitev, se lahko predvidijo podaljšana sekundarna nastanitev pri drugem staršu ali druge oblike. Družinsko sodišče upošteva konkretne okoliščine ter otrokovo korist in interes staršev);
- prispevek k preživljanju (vsak starš mora po svojih zmožnostih prevzeti stroške v zvezi z otrokovo nastanitvijo, preživljanjem, zdravjem, nadzorom, vzgojo in izobraževanjem, usposabljanjem in razvojem).

Družinsko sodišče je lahko pozvano tudi, naj se izreče o vzgoji in izobraževanju ter usposabljanju otroka. Stranki se lahko nanj obrneta tudi s konkretnimi vprašanji, kot je razdelitev počitnic med staršema, delitev nekaterih stroškov, vpis v šolo itd. To je odvisno od vsakega posameznega primera.

8 Če sodišče odloči, da ima eden od staršev izključno pravico do varstva in vzgoje otroka, ali to pomeni, da odloča o vsem v zvezi z otrokom brez predhodnega posvetovanja z drugim od staršev?

Dejstvo, da ima eden od staršev izključno roditeljsko pravico, ne pomeni, da ima ta popolnoma proste roke pri odločitvah, ki se nanašajo na otroka. Upoštevati je treba sporazume, dosežene v posameznem primeru. Poleg tega (glej točko 2) drugi starš ohrani pravico do nadzora nad vzgojo in izobraževanjem otroka.

Selitev z otrokom, ne da bi bil drugi starš o tem obvešččen, lahko vpliva na nastanitev otroka, pravico do osebnih stikov itd. V takem primeru lahko stranka, ki ni bila obveščena ali ki se ne strinja, zadevo predloži družinskemu sodišču (člena 374 in 387a civilnega zakonika) ali v absolutno nujnem primeru sodniku za izdajo začasne odredbe (člen 584, četrti odstavek, sodnega zakonika).

9 Če sodišče odloči, da imata starša skupno pravico do varstva in vzgoje otroka, kaj to pomeni v praksi?

(Glej točko 2.) To pomeni, da vsak od njiju izvršuje in bo še naprej izvrševal pooblastila v okviru roditeljske pravice (izvrševanje „pravice do varstva in vzgoje“ otroka, izvrševanje pravice do vzgoje in izobraževanja otroka, izvrševanje pravice do zakonitega upravljanja in pravnega uživanja otrokovega premoženja) ter da nobeden od njiju ne more sam sprejeti odločitve, ki bi ovirala izvrševanje posebnih pravic drugega starša, ampak mora pridobiti soglasje drugega starša, sicer ne sme ukrepati. Vendar pa bo na primer glede „varstva in vzgoje“ otroka tisti od staršev, pri katerem je otrok, sprejemal trenutne odločitve v zvezi z dnevnim urnikom, oliko itd. V zvezi s tretjimi osebami (ki ravnajo v dobri veri) se šteje, da eden od staršev ravna s soglasjem drugega, kadar sam opravi dejanje na podlagi roditeljske pravice (člen 373 civilnega zakonika).

10 Pri katerem sodišču ali organu je treba vložiti vlogo v zvezi s starševsko odgovornostjo? Katere formalnosti je treba upoštevati in katere dokumente je treba priložiti k vlogi?

Na podlagi člena 572a, točka 4, sodnega zakonika o vlogah v zvezi z roditeljsko pravico, nastanitvijo ali pravicami do osebnih stikov v zvezi z mladoletnimi otroki odloča družinsko sodišče. Dokumenti, ki jih je treba priložiti vlogi, so odvisni od vloženega zahtevka.

11 Kateri postopek se pri tem uporablja? Ali je na voljo skrajšani postopek?

Nekatere zadeve, ki spadajo v pristojnost družinskega sodišča, kot so zadeve v zvezi z roditeljsko pravico, pravico do nastanitve in pravico do osebnih stikov, se po zakonu štejejo za nujne in se lahko vložijo z vlogo *inter partes*, z vlogo za začetek postopka s sodnim pozivom ali skupno vlogo. O takih zadevah se odloči z začasno odredbo. Če se zadeva vloži z vlogo za začetek postopka s sodnim pozivom, je rok najmanj dva dni (glej člen 1035, drugi odstavek, sodnega zakonika). V drugih primerih prva obravnava poteka najpozneje v 15 dneh od vložitve vloge v sodnem tajništvu (člen 1253b/4(2) sodnega zakonika).

V vseh zadevah v zvezi z mladoletnimi otroki morata stranki osebno priti na prvo obravnavo, pa tudi na obravnave, na katerih se obravnavajo vprašanja v zvezi z otroki, in obravnave, na katerih se predstavijo ustna stališča (člen 1253b/2, prvi in drugi odstavek, sodnega zakonika). Poleg tega ima vsak mladoletnik pravico biti zaslišan glede vprašanj, ki ga zadevajo in se nanašajo na roditeljsko pravico, pravico do nastanitve in pravico do osebnih stikov (člen 1004/1(1) sodnega zakonika).

12 Ali je mogoče dobiti pravno pomoč za kritje stroškov postopka?

Uporabljajo se pravila splošnega prava (glej informativni list „Pravna pomoč – Belgija“).

13 Ali je mogoče vložiti pritožbo zoper odločbo o starševski odgovornosti?

V okviru sporazumne razveze zakonske zveze, ko sta se stranki sporazumeli o praktičnih podrobnostih v zvezi z roditeljsko pravico, ko je državni tožilec izrazil svoje mnenje ter je družinsko sodišče potrdilo sporazume in razglasilo razvezo zakonske zveze, načeloma ni razlogov za vložitev pritožbe.

V drugih primerih je rok za vložitev pritožbe zoper odločbo o roditeljski pravici običajno en mesec. Ta rok teče od vročitve sodbe ali uradne obvestitve o njej (pritožba zoper sklep, izdan glede enostranske vloge). Včasih se za določitev datuma začetka roka upošteva datum izreka sodbe (na primer pritožba državnega tožilstva).

14 V nekaterih primerih je morda treba pri sodišču ali drugem organu vložiti zahtevek za izvršitev odločbe o starševski odgovornosti. Kateri postopek se pri tem uporablja?

Družinsko sodišče, ki je določilo, kdaj otrok biva pri vsakem od staršev, ali o odločilo pravici starša ali celo tretje osebe do osebnih stikov, lahko naknadno sprejme prisilne ukrepe v zvezi s svojo odločbo (člen 387b(1), peti odstavek, civilnega zakonika). Ob upoštevanju otrokove koristi določi vrsto teh ukrepov in podrobnosti njihovega izvajanja ter po potrebi imenuje osebe, pooblaščenice za spremljanje sodnega izvršitelja pri izvršitvi odločbe. Družinsko sodišče lahko izreče periodično denarno kazen, da se zagotovi spoštovanje odločbe, ki bo sprejeta.

15 Kaj je treba storiti, da se odločba o starševski odgovornosti, ki jo izda sodišče v drugi državi članici, prizna in izvrši v tej državi članici?

Od 1. marca 2005 se v skladu z Uredbo št. 2201/2003, imenovano „Bruselj IIa“, vse odločbe v zvezi s starševsko odgovornostjo, izdane v državah članicah (razen Danske), načeloma polnopravno priznajo. Vendar pa je treba razen za odločbe v zvezi s pravico do stikov in odločbe o vrnitvi otroka v primeru ugrabitve za izvršitev vložiti predlog za razglasitev izvršljivosti pri družinskem sodišču, ki odloči z začasno odredbo.

Ta poenostavljeni postopek pa ne velja za odločbe, ki so bile pred tem datumom izdane zunaj postopka za razvezo zakonske zveze. V takem primeru bi bilo treba uporabiti običajni postopek za priznanje in izvršitev.

16 Na katero Sodišče v tej državi članici je treba vložiti zahtevek za izpodbijanje priznanja odločbe o starševski odgovornosti, ki jo je izdalo sodišče v drugi državi članici? Kateri postopek se uporablja v teh primerih?

Vsaka zainteresirana oseba lahko pri družinskem sodišču vložijo zahtevo za nepriznanje odločbe, izdane v tujini. Navedeno sodišče lahko prekine odločanje, če je zoper zadevno odločbo v državi izvora vložena pritožba.

17 Katero pravo se uporablja v postopku o starševski odgovornosti, če otrok ali stranki ne prebivata v tej državi članici ali imata različno državljanstvo?

Belgijska sodišča načeloma uporabljajo pravo države otrokovega običajnega prebivališča.

Vendar pa se uporabi pravo države, katere državljan je otrok, če pravo države običajnega prebivališča ne omogoča zagotovitve potrebnega varstva otrokove osebnosti ali premoženja. Belgijsko pravo se uporablja, če materialno ali pravno ni mogoče sprejeti ukrepov, ki jih predvideva zadevno tuje pravo.

Strani v jezikih držav članic pripravljajo posamezne kontaktne točke pri Evropski pravosodni mreži, njihov prevod pa zagotavlja prevajalska služba Evropske komisije. Prevodi zato morda še ne vsebujejo kasnejših sprememb izvirnika, ki so jih vnesli nacionalni organi. Evropska pravosodna mreža v civilnih in gospodarskih zadevah ter Evropska komisija ne prevzemata nobene odgovornosti v zvezi z informacijami in podatki v tem dokumentu. Za pravila o avtorskih pravicah države članice, ki je odgovorna za to stran, glejte pravno obvestilo.

Zadnja posodobitev: 28/06/2019